

คู่มือ

สนับสนุนการพัฒนา
ระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชน

เศรษฐกิจและ
ทุนชุมชน

ชุมชนเข้มแข็ง
จัดการตนเอง

พธช - CODI

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

เจตนารมณ์และเป้าหมาย

การพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชน

เจตนารมณ์
สำคัญ

ชุมชนท้องถิ่นมีระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่มั่นคง
สามารถพึ่งตนเอง และจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน

เป้าหมาย
ที่อยากเห็น

เศรษฐกิจและ
ทุนชุมชน

ชุมชนเข้มแข็ง
จัดการตนเอง

1.	ระดับบุคคล/ ครอบครัว	ทุกครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี “กินอิ่ม นอนอุ่น ทุนมี เหลือกิน”
2.	ระดับกลุ่มองค์กร/ หมู่บ้านชุมชน	มีกลุ่มองค์กรชุมชนด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่เข้มแข็ง มีความมั่นคงทางอาหาร มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีสุขภาพกายใจแข็งแรง
3.	ระดับพื้นที่/ตำบล	มีฐานเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่เข้มแข็งนำไปสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองได้
4.	ระดับจังหวัด	เชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจและทุนชุมชน ที่สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาระดับนโยบาย เพื่อยกระดับให้เป็นจังหวัดจัดการตนเองด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชน

เศรษฐกิจและทุนชุมชน หมายถึง กลุ่มคน หรือชุมชนที่รวมกันทำงาน อันเกี่ยวกับ การผลิต การจำหน่าย การบริโภค และการบริการ โดยมีทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและ ไม่เป็นตัวเงิน เช่น ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ เป็นต้น เป็นเครื่องมือการทำงานเพื่อประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มคนในชุมชน หรือพื้นที่นั้นๆ

ฐานงานที่นำไปสู่การพัฒนากระบวนเศรษฐกิจและทุนชุมชน

7 ขั้นตอน

การพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน

การพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชน

ปัจจัย และเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ

1. มีระบบการเตรียมการที่ดี (เตรียมพื้นที่ / เตรียมกลุ่มเป้าหมาย / เตรียมทีมงาน / เตรียมข้อมูล)
2. คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของการพัฒนา
3. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนในทุกกระบวนการทำงาน
4. มีการกำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน
5. ปฏิบัติการได้ตามแผนที่กำหนดไว้
6. หน่วยงานภาคีหนุนเสริมตามแผนงาน และตามความต้องการของชุมชน
7. มีกระบวนการสรุปประเมิน ติดตาม และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง
8. คนในชุมชนเปลี่ยนวิถีคิด เปลี่ยนพฤติกรรม
9. ชุมชนร่วมเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนงาน โดยไม่รอหรือยึดติดเพียงงบประมาณ

ข้อพึงระวัง

1. วิเคราะห์ และเตรียมกลุ่มเป้าหมาย ให้ตรงกับ งานที่จะดำเนินการ
2. วิเคราะห์ภาคี (ภาคียุทธศาสตร์) ให้ชัดเจน และกำหนดบทบาทให้เหมาะสม
3. ระมัดระวังในการตั้งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
4. จัดเวลาทำงานให้สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ วิถีชีวิต
5. จัดแบก แยกแยะ และเลือกใช้ข้อมูลที่จำเป็น และเกี่ยวข้อง

การพิจารณาประเด็น/ปัญหาขึ้นมาจัดทำแผน

- จำเป็น และ สำคัญ**

ทำก่อน เป็นแผนเร่งด่วน เพราะถ้าไม่ทำ จะส่งผลเสียหายกับชุมชน

แผนต่อยอด
ดูจากสิ่งที่ทำอยู่แล้ว กับสิ่งที่ยังไม่ได้ทำ
- จำเป็น แต่ ไม่สำคัญ**

ทำเป็นแผนระยะกลาง เพราะรอได้ ส่งผลเสียหายต่อชุมชนไม่มาก

แผนพัฒนา
ดูจากสิ่งที่ยังติดขัด และสิ่งที่คิดขึ้นมาใหม่
- ไม่จำเป็น และ ไม่สำคัญ**

ทำก็ได้ ไม่ทำก็ไม่เสียหาย เป็นแผนระยะยาว หรือเป็นแผนครั้งคราว

8

คุณลักษณะคุณภาพ ของชุมชนท้องถิ่นที่มีระบบ พัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน

1. มีกระบวนการสำรวจข้อมูล และวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจของพื้นที่/ตำบล
2. มีการตั้งเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน และตัวชี้วัดความสำเร็จ
3. มีการจัดกลไกร่วมรับผิดชอบการทำงาน เช่น สภาองค์กรชุมชน องค์กรการเงิน และกลุ่มต่างๆ
4. มีการเชื่อมโยงความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง
5. มีการดำเนินการตามแผน เชื่อมโยงแผนไปสู่การพัฒนาด้านอื่นๆ
6. มีเวทีเรียนรู้ สรุปรบทเรียน และถอดความรู้จากการทำงาน
7. มีผลการเปลี่ยนแปลงจากการทำงานตามแผนอย่างเป็นรูปธรรม หรือเห็นผลได้ชัดเจน
8. มีการยกระดับงาน ขยายผลงานในเชิงพื้นที่ และนโยบาย

พชช - CODI

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
912 ถนนมิตรภาพ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. 0-2378-8300 โทรสาร 0-2378-8403
WEBSITE : www.codi.or.th E-mail : codi@codi.or.th